

[l'entrevista]

*“L’Estat no ha estat dissenyat
per gestionar hospitals o escoles”*

**Xavier Sala Martín
(Cabrer de Mar, 1963)
es va llicenciar l'any 1985
per la Universitat
Autònoma de Barcelona
en Ciències Econòmiques
i va obtenir el doctorat a
la Universitat de Harvard
el 1990. Catedràtic
d'Economia per la
Universitat de Columbia,
està considerat un dels
màxims experts mundials
en creixement econòmic
i un gran defensor de
les idees liberals.**

mar i canviar aquesta realitat perquè hi ha una xarxa d'interessos creada.

Quin és el seu model ideal de sistema de salut?

No sé si es pot anomenar "xec", però sóc de l'opinió que l'individu ha de poder triar i, en tot cas, després l'Estat ha de pagar aquest servei, evitant, això sí, que es produeixin abusos. D'alguna manera l'actual sistema ja posa uns preus en forma de costos de les llistes d'espera. Aquests costos impedeixen que la demanda arribi a l'infinit.

Sovint es critica el sistema de salut dels Estats Units. Què en pensa d'aquest sistema?

Per una banda, crec que hi ha un problema d'arrel: ens agrada criticar els Estats

aquests diners a altres coses. Aquesta opció crea situacions que poden semblar injustes. En aquest sentit, penso que tal vegada l'Administració hauria d'obligar a la gent a assegurar-se perquè sovint no tenim en compte que podem emmalaltir ni els costos que això suposa.

Un possible problema del sistema americà és que és molt car (o al menys més car que alguns dels europeus). Ara bé, una de les raons és que allà innoven molt més i utilitzen procediments i medicines en les fases en que encara són molt cares. Després la resta del món es beneficia d'aquesta innovació... però no paga uns costos tan alts. D'alguna manera la resta del món és una mena de "free rider" en el vaixell mèdic dels Estats Units. Entre d'altres raons que expliquen que els EEUU tinguin un sistema car hi ha l'excés de litigació contra les males pràctiques dels metges i la falta de competència i el poder monopolístic que tenen les HMOs. És a dir, el sistema americà és privat però no és ben bé un sistema de mercat perquè no hi ha competència.

Alguns pensen que vostè, dintre del liberalisme, ocupa posicions més intervencionistes. Què n'opina?

Això ho diuen els austríacs que ocupen un dels extrems més extrems de l'espectre liberal. Crec que en tot a la vida hi ha un continu. Els liberals, pel fet de ser-ho, no han de creure tots el mateix. Friedman i Hayek no creien pas sempre el mateix. I és que algú pot dir que un dels dos no era "prou liberal"? A mi em preocupa molt veure gent infeliç i gent

Xavier Sala Martín

Catedràtic d'Economia per la Universitat de Columbia

Per què creu que a Catalunya gairebé no existeixen veus dissidents quan es parla d'economia de la salut?

No crec que sigui un problema exclusiu de l'àmbit de la salut, sinó que es tracta d'un problema de mentalitat. Confonem el dret a tenir accés a la sanitat amb sanitat pública. El mateix succeeix amb l'educació, on també es confonen ambdós conceptes. Una cosa és que la gent tingui un dret i una altra de ben diferent és que l'Estat sigui el millor gestor. El dret es pot garantir perfectament fent que l'Estat pagui la factura d'allò que hem escollit. Aquesta confusió no resulta positiva, perquè l'Estat no ha estat dissenyat per gestionar hospitals o escoles. Quan els teòrics de la política i del disseny de l'Estat van dir que necessitàvem un Estat fort no ho van dir pensant en això. Ara costarà molt de refor-

Units per tot. Aquesta tendència es veu agreujada perquè ens pensem que som el melic del món. Alguns professors diuen que el sistema americà és un desastre, però després guanyen tots els premis Nobel. Es critica sobretot per la vessant de la desigualtat. Es reconeix que els millors tractaments del món són allà però s'afirma que només són per a la gent rica. Tothom que ha passat una setmana als Estats Units diu haver vist persones pobres esperant davant d'un hospital per ser ateses. Jo que fa 23 anys que hi vaig, mai no ho he vist. Als Estats Units tenen un sistema d'assegurança voluntària i l'Estat cobreix amb el Medicaid a les persones grans i a tots aquells que guanyen menys de 15.000 dòlars l'any. Qui no vol no s'assegura, cosa que normalment fan els joves perquè prefereixen assumir el risc i dedicar

1]
Xavier
Sala Martín

que en els moments més durs de la seva vida, que és quan estan malalts, no se'ls ajuda. Quan ha d'intervenir el govern? Quan es produeix un fracàs del mercat o una situació de monopoli, cert. Però també per tenir cura dels desprotegits, que en aquest cas són els nens, els avis, els minusvàlids i els malalts. Com a mínim hauria de garantir que aquesta gent tingués assegurança. El que passa és que la gent ja sap que si no s'assegura ja l'ajudarà en cas de malaltia greu. Per això crec que fóra millor obligar a assegurar-se. En aquest sentit, Adam Smith, pare intel·lectual del liberalisme, va escriure "Teoria dels sentiments morals" en què proposa que el govern actui en diferents camps. No conec cap liberal que digui que no ha d'haver-hi govern.

La intervenció de l'Estat pot acabar desactivant moviments de base social, com ha estat a Catalunya el mutualisme, que pateix en aquests moments una certa crisi potser en part per aquesta raó?

Vostè mateix ha donat la resposta a la pregunta: Això va passar a Catalunya... però no a tot arreu. A Extremadura tenien el mateix problema i no passava. En la societat que jo vull, la gent ha de

tenir dret a l'educació. Ha de tenir dret a començar la carrera igual que els altres. Ha de tenir dret a entrenar-se igual que els altres. El que la gent no té dret és a arribar al final a la mateixa velocitat. No tothom pot obtenir medalla. Sí, en canvi, a començar i a córrer, i que les regles del joc siguin clares i iguals per a tots. També a que no es produeixin trampes i a ser desqualificat si les fa.

Els treballs dels últims premis Nobel d'economia concedits al professor Leonid Hurwicz, de 90 anys, i els seus deixebles, Eric S. Maskin i Roger B. Myerson, aprofundeixen en aquestes qüestions. En què consisteixen les seves teories?

Estan centrades en conèixer els "mecanismes" òptims per distribuir les coses. Tothom sap que per distribuir un pastís entre dues persones de manera justa el millor és que una el talli i l'altra triï el tros que vulgui. És un "mecanisme" senzill que obliga al primer a tallar exactament per la meitat perquè, en cas que no ho faci, corre el risc de quedar-se amb la part més petita. En molts casos el millor "mecanisme" per oferir coses a la gent és el mercat. A vegades, però, això no funciona. Podríem posar com exemple els focs artificials de la Mercè. Si preguntem a la gent quant s'ha de gastar i els demanem que aportin una quantitat de diners en funció de la seva decisió, molts pensaran que seran els altres els qui pagaran i ells els que gaudiran de franc de l'espectacle. El més normal és que l'alcalde no recapti ni un cèntim. Quan es produeixen aquests casos de fracàs del mercat en els bens públics, s'ha d'actuar d'una altra forma.

Els antiliberals s'han alegrat molt d'aquest premi Nobel perquè diuen que reconeix casos en què el mercat no funciona. Però s'equivoquen radicalment, ja

que fa molts anys que sabem que els mercats no funcionen en alguns tipus de coses. Fins ara dèiem que el que no sap fer el mercat ho ha de fer l'Estat. Però aquests economistes, precisament, han demostrat que en molts d'aquests casos no hi ha cap mecanisme que funcioni, ni tan sols l'Estat! Això és el que han demostrat. És veritat que el mercat fracassa, però la novetat és que l'Estat també fracassa! En aquest sentit, aquest Nobel representa una bufetada més gran per a la gent que critica els mercats i defensa l'actuació pública que no pas al revés.

Sempre diu que li preocupa la pobresa, una realitat en la qual vostè està considerat un dels màxims coneixedors. Què solucionarem abans: la pobresa del Tercer Món o la nostra?

Al nostre món no hi ha problema de "pobresa". Quan el Banc Mundial parla de pobresa parla de gent que viu amb un dòlar al dia o fins i tot menys. Hi ha molta gent a Àfrica que viu amb un dòlar al dia. Aquí diem pobres segons la definició de la OCDE en una confusió patètica entre el que és la desigualtat i la pobresa. Aquí prenem la renda mitjana, que són uns 26.000 euros, es divideix per dos i es diu que tots els que tenen menys de 13.000 són pobres. Segons aquest parer, si multipliquéssim per 10 la renda de tothom, és a dir, que la mitjana fos de 260.000 euros, els de menys de 130.000 seguirien sent oficialment pobres!

Les vídues del nostre país cobren una misèria, i és una absoluta injustícia, però en aquesta tessitura és el mateix govern el que assigna una pensió. Al ser tan baixa és el mateix govern el que, en el fons, els està dient que vol que siguin pobres. Resulta increïble que succeeixi i és trist... però això no és pobresa en el mateix sentit que utilitzem per parlar de

2] **Xavier Sala Martín amb Lluís Monset**

l'Àfrica on els nens es moren de gana o de diarrea perquè no tenen aigua potable, o d'enfermetats respiratòries perquè no tenen electricitat i perquè no tenen medicines per guarir-se.

Àfrica pot estar començant a sortir de la pobresa? Expliqui'ns perquè.

Àfrica porta cinc anys seguits de creixement econòmic. Bona part es deu al fet que el creixement de la Xina ha fet pujar el preu de les matèries primeres i, a més, els xinesos han invertit directament en matèries primeres i en fàbriques. L'any passat els xinesos van crear 27 empreses de sabates a Ghana. També han vist què ha passat amb països que van aconseguir la independència al mateix temps que ells, com per exemple en els casos de l'esmentat Ghana i Malàisia, que són independents des de fa 50 anys. En aquell moment, la renda per càpita dels dos països era de 700 dòlars l'any. Avui Ghana té una renda de 1.200 i Malàisia, de 13000. Això els fa veure que és possible sortir de la pobresa, però que ells no ho estan aconseguint. Per aquest motiu el poble cada vegada exigeix més als seus governants. Uns governants que, si abans es dedicaven a fer-se rics, cada vegada són més responsables.

El personatge de les americanes llampants que tant crida l'atenció, és totalment espontani o respon a alguna intencionalitat?

Deia Einstein que el sentit comú és la suma dels prejudicis acumulats els 18 primers anys de la teva vida. Cada persona és la suma de les seves experiències acumulades. Una experiència, ben liberal per cert, que em va marcar en aquest sentit va ser quan vaig marxar un any als Estats Units. Abans d'emprendre aquest viatge aquí tothom anava amb roba de colors pastís. Quan vaig tornar, jo seguia vestint igual però els meus amics i la resta de la gent s'havia passat al verd oliva, que aleshores estava de moda. Recordo un dia en una discoteca en què tothom semblava vestir de militar. Va ser en aquell moment quan vaig decidir vestir com em donés la gana. Des de llavors, vaig així de disfressat.

Vostè manté posicions poc convencionals també en l'àmbit de l'anomenat canvi climàtic. No el preocupa com pot afectar la nostra salut?

Contràriament al que es pensa, crec que si el canvi climàtic es donés, representaria una millora de salut. Si s'hi fixa, moren més persones de fred que de calor. Per tant, si es produís aquest augment de 2,4 graus en els propers 100 anys que preveu la ONU, sem-

bla que hi guanyaríem en termes de vides humanes. Ara bé, aquesta no és la raó per no fer res. Penso que és un error gravíssim dedicar l'1 % del PIB mundial (que és el que ens costarà anualment la broma). El món té problemes gravíssims ara (i no d'aquí 100 anys), com són els dos milions de nens que moren de deshidratació cada any, els tres que moren de SIDA, el milió que mor de malària o milions que passen gana cada dia. Tot això es podria acabar amb els diners que dilapidarem per a combatre el canvi climàtic. I el més irònic és que ho farem perquè el canvi climàtic figura que afectarà sobre tot als pobres del món d'aquí 100 anys. És curiós que es preocupin tant pels pobres d'aquí un segle i ignorin els de l'actualitat. Malauradament això no és una especulació, donat que ja estem dedicant diners que abans eren per pal·liar la pobresa en termes de RSC d'empreses, en RSC mediambiental. Fins i tot, en el màxim de l'estupidesa, la institució que ha creat l'home per tractar temes de pobresa, que és el Banc Mundial, en l'última reunió d'aquest passat mes d'octubre, el seu president va dir que a partir d'ara es dedicarà una part dels seus recursos a combatre el canvi climàtic. Això per a mi sí que és catastròfic, donat que encara que fos cert el que diuen aquests catastrofistes comunicadors de l'histerisme col·lectiu, aquesta no és la prioritat d'avui.

Què és el primer que faria si de sobte el nomenessin conseller de Salut?

Dimitir! No tinc coneixements, i fóra una frivolitat dir què s'ha de fer. Però si que considero greu que la gent no tingui sensació que les coses costen diners. Hi ha un abús que genera un excés de demanda, i aquest, una disminució de la qualitat en el tracte, llistes de espera, etc. No s'ha de confondre entre garantir l'accés a tothom i que tot sigui gratis. S'han de buscar mecanismes per fer que la gent sigui responsable, però hi ha una gran oposició mental a assumir aquestes qüestions, encara que el problema crec que ja s'entén. ✚